Omzetting geldboete in werkstraf is een recht

noot onder Gw. Hof arrest nr 4/2007 en arrest nr 147/2007

Astrid Thienpont *

Wie veroordeeld werd wegens een strafbaar feit, heeft het recht zijn zaak opnieuw voor te leggen aan een hoger gerecht. Dat bepaalt artikel 2 van het Zevende Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Het Belgische recht biedt extra garanties: wie van dit recht gebruik maakt, mag hiervan geen nadeel ondervinden. Concreet betekent dit dat een veroordeelde die verzet of beroep aantekent tegen zijn veroordeling, geen zwaardere straf kan krijgen in tweede aanleg. Tekent het Openbaar Ministerie beroep aan, dan kan een strafverzwaring enkel als de zetelende rechters daartoe unaniem beslissen (art. 211bis Sv). Een eenvoudige regel die schijnbaar enkel voordelen heeft voor de veroordeelde. Toch wijst de praktijk uit dat ook deze regel het belang van de veroordeelde kan schaden.

Verstek en werkstraf

In een eerste zaak[1] werden twee beklaagden bij verstek veroordeeld tot het betalen van een geldboete. Op verzet argumenteerden ze dat het, gezien hun financiële toestand, voor hen onmogelijk was om de boete te betalen. Ze vroegen daarom omzetting in een werkstraf. De rechtbank kwam hiermee in een moeilijke situatie terecht. Juridisch wordt een correctionele werkstraf beschouwd als een zwaardere straf dan de correctionele geldboete, gezien de beperking van de vrijheid groter is.[2] Zoals hierboven uiteengezet werd, mag de rechtbank op verzet geen zwaardere straf opleggen dan in eerste aanleg, en kon ze in dit geval dus geen werkstraf uitspreken. Anderzijds betekent dit meteen dat wie veroordeeld wordt bij verstek de mogelijkheid om een werkstraf te vragen, verliest. Een werkstraf kan immers enkel uitgesproken worden als de betrokkene op de zitting aanwezig is en instemt.[3]
De rechtbank ging dan ook te rade bij het Arbitragehof. Concreet legde ze aan het Hof de vraag voor of de wet die de werkstraf invoert[4] het gelijkheidsbeginsel schendt, doordat ze degenen die in eerste aanleg bij verstek werden veroordeeld tot betaling van een geldboete, het recht ontneemt om een werkstraf te vragen.

Het (toenmalige) Arbitragehof meent dat de wet een dubbel verschil in behandeling invoert. Allereerst ontstaat een onderscheid tussen personen die verschijnen en personen die niet verschijnen (in eerste aanleg) en later verschijnen op verzet. Er is een tweede onderscheid tussen personen die veroordeeld worden tot een geldboete en zij die veroordeeld worden tot een gevangenisstraf. Voor de laatste groep is de werkstraf een strafverlichting, en dus behouden zij het recht een werkstraf te vragen. Ze bevinden zich dus in een gunstigere situatie, hoewel ze verondersteld worden zwaardere feiten gepleegd te hebben. Het Hof besluit dan ook dat het onderscheid onevenredige gevolgen heeft, waarvoor geen redelijke verantwoording gegeven wordt. Dat beklaagden een deel van hun rechten van verdediging verliezen omdat ze niet ter zitting verschenen zijn, schendt volgens het Hof het recht op een eerlijk proces.[5]

Werkstraf in hoger beroep

In een tweede, recentere zaak[6] werd een man veroordeeld tot een geldboete of een vervangende gevangenisstraf van 45 dagen. Daarbovenop zou hij zijn beroep gedurende 8 jaar niet mogen uitoefenen. Het Hof van Beroep zette de geldboete om in een werkstraf van 60 uur of, in geval van niet uitvoering, een vervangende gevangenisstraf van 3 maanden, en beperkte het beroepsverbod tot 5 jaar. Ook hier werd, juridisch gezien, de straf dus verzwaard in tweede aanleg. De zaak belandde dan ook bij het Hof van Cassatie, dat moest oordelen of het Hof van Beroep door zijn beslissing de wet schond. Een niet onbelangrijke beslissing, want als het Hof tot een schending zou besluiten, zou dit meteen betekenen dat wie in eerste aanleg veroordeeld wordt tot betaling van een geldboete, deze in beroep enkel met unanimiteit kan laten omzetten

* *Astrid Thienpont is beleidsmedewerker bij de Liga voor Mensenrechten.*

1 *Pol. Brussel, 20 februari 2006, onuitg.*
2 *Cass. 11 oktober 2005, P.050988N.*
3 *art 37 ter, §3 Wet van 17 april 2002 tot invoering van de werkstraf als autonome straf in correctionele zaken en in politiezaken,* B.S. *7 mei 2002 (ed. 1).*
4 *Wet van 17 april 2002 tot invoering van de werkstraf als autonome straf in correctionele zaken en in politiezaken,* B.S. *7 mei 2002 (ed. 1).*
5 *AH, 11 januari 2007, rolnr 3955*
6 *Luik, 11 oktober 2006.*

in een werkstraf. Ook het Hof van Cassatie zocht zijn toevlucht bij het (inmiddels) Grondwettelijk Hof. Het vroeg het Hof of de wettelijke regeling van de werkstraf het gelijkheidsbeginsel schendt doordat het Hof van Beroep een geldboete enkel kan omzetten in werkstraf met eenparigheid van stemmen.

Het Grondwettelijk Hof verwijst naar het hierboven besproken arrest van 11 januari 2007. Er ontstaat een onverantwoord onderscheid in behandeling tussen diegenen die hoger beroep instellen en diegenen die verzet aantekenen tegen veroordeling tot een geldboete. Ook in beroep moet het mogelijk zijn een geldboete te laten omzetten in een werkstraf zonder dat hiervoor eenparigheid van stemmen nodig is.[7]

7 Gw.H, 28 november 2007, rolnr. 4173